

การรับรู้ข่าวสารในยุคดิจิทัล

The Perception of News in a Digital Age

นิกร โภคอุดม¹ และ กัญจน์นิชา โภคอุดม¹

Nikorn Pokudom¹ and Kannicha Pokudom¹

¹หลักสูตรเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹School of Information Technology, Eastern Asia University

Received: November 30, 2021

Revised: January 6, 2022

Accepted: January 7, 2022

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลและสารสนเทศมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดช่องทางการเผยแพร่ข่าวสารในรูปแบบใหม่เรียกว่า สื่อดิจิทัล ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้จากหลากหลายช่องทางและรวดเร็วกว่าสื่อเดิม การนำเข้าข่าวสารไปยังสื่อดิจิทัลไม่ได้ถูกจำกัดไว้สำหรับสำนักข่าวเพียงเท่านั้นแต่ประชาชนทั่วไปยังสามารถทำหน้าที่นำเรื่องราวต่าง ๆ เข้ามาได้ด้วย ข่าวสารที่เผยแพร่บางส่วนอาจเป็นข่าวลวงและโฆษณาชวนเชื่อโดยสร้างมาเพื่อหารายได้จากการขายสินค้าและโฆษณา สร้างความวุ่นวายให้กับสังคมและโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองทั้งภายในชาติและการเมืองระหว่างประเทศ ประชาชนจึงควรตระหนักต่อปัญหาข่าวลวงและต้องรู้จักวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงให้รอบด้านด้วยตนเอง ตลอดจนนายช่อนเร้นของผู้นำเข้าข่าวสารเหล่านั้นเพื่อทำให้การประเมินข่าวสารมีความถูกต้องเที่ยงตรง

คำสำคัญ: การสื่อสาร, สื่อดิจิทัล, การรู้เท่าทันข่าว

Abstract

Digital and information technologies are fast expanding these days, resulting in new information and news distribution channels known as digital media. This allows people to get information from a variety of sources and at a faster rate than traditional media. News can be imported into digital media by anyone, not only news organizations. The general people can also help bring stories to digital media. Some of the news published may be fake news and propaganda created to generate revenue from the sale of goods and advertisements, creating chaos in society and political propaganda both within the nation and international politics. Thus, people should be aware of the problem of fake news and must know how to seek the facts by themselves. As well as the hidden implications of those importers, to make an informed appraisal of the information.

Keywords: Communication, Digital media, Information literacy

บทนำ

การอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์นั้นการสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดความรู้สึคนึกคิด ข้อเท็จจริงที่บุคคลหนึ่งส่งไปหาอีกบุคคลหนึ่งให้รับทราบ ทำให้มีความเข้าใจที่ตรงกันต่อสารที่ต้องการแจ้ง ด้วยความสามารถของเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่สามารถปรับปรุงวิธีการสื่อสารมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบันจึงทำให้อารยธรรมของมนุษย์ทั้งด้าน สังคม เศรษฐกิจ ศิลปะ การเมืองการปกครอง และปัญญาความคิด มีการพัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นมาเป็นอย่างมา คำนิยามเกี่ยวกับความหมายของคำว่าสื่อสารมีดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสาร หมายถึง “วิธีการนำถ้อยคำ ข้อความ หรือหนังสือ เป็นต้น จากบุคคลหนึ่งหรือสถานที่หนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรืออีกสถานที่หนึ่ง” (Royal Thai Academy Dictionary, 2011)

ราตรี พัฒนรังสรรค์ กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารคือ กระบวนการถ่ายทอด หรือแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความรู้ซึ่งอาจเป็นรูปของคำ ตัวอักษร สัญลักษณ์ เรียกว่า ข่าวสาร บุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ส่งไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียก ผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ และช่วยป้องกันความเข้าใจผิดระหว่างกันและกันอีกด้วย (Pattanarangsan, 2001)

กาญจนาพร รุจิโณม กล่าวว่า การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดข้อมูลจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งเพื่อให้ทั้งสองคนนั้นเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน การสื่อสารนั้นไม่ได้มีแค่เพียงการใช้ภาษาพูดหรือว่าภาษาเขียน แต่ยังรวมถึงการใช้สัญลักษณ์ การใช้ภาพวาด เสียงดนตรี รวมถึงการแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางของเราด้วย การสื่อสารเป็นสิ่งที่เราทุกคนพบเจออยู่ทุกวันเริ่มตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน ในด้านการดำเนินชีวิตหากเรามีทักษะการสื่อสารที่ดีจะส่งผลให้กระบวนการทำงานภายในองค์กร, บริษัทเป็นไปตามระบบแบบแผนที่วางไว้หรือการสื่อสารกับบุคคลอื่นทำให้สามารถเข้าใจในความต้องการของกันและกันได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าหากว่าเราไม่มีทักษะการสื่อสารที่ดี จะประสบกับปัญหาในเรื่องของการสื่อสารกับบุคคลอื่นหรือการออกคำสั่งกับกลุ่มบุคคลที่อยู่ในองค์กร, บริษัทเพราะในการออกคำสั่งจำเป็นต้องใช้การสื่อสารที่รวดเร็ว แน่นนอน

และถูกต้อง (Rujichom, 2018)

วัชร มารุ่งเรือง กล่าวว่า การสื่อสาร เป็นกระบวนการที่เกิดจากผู้ส่งสารทำหน้าที่พิจารณาข่าวสารที่มีคุณภาพ นำผ่านแนวทางการส่งที่เหมาะสม มายังผู้รับสารโดยที่ผู้รับสารต้องพิจารณาข่าวสารที่มีคุณภาพเช่นกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นำไปสู่การพัฒนางาน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคลากรและองค์กร (Marungrueng, 2019)

ดังนั้นการสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ทำให้อารยธรรมมีการพัฒนา วิธีการสื่อสารข้อมูลเพื่อเผยแพร่ข่าวสารจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันมีพัฒนาอยู่ตลอดเวลาตามวิทยาการของในแต่ละยุคสมัย เช่น ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่มีการใช้สัญญาณไฟ ควันและเสียงเป่า การใช้คนพิราบส่งข้อความ สร้างหนังสือพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์ การส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมและการสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์หรือสื่อดิจิทัลสมัยใหม่ เป็นต้น สื่อดิจิทัล (digital media) มีองค์ประกอบเบื้องต้น 5 ชนิด ได้แก่ ข้อความ เสียง ภาพ ภาพเคลื่อนไหว และภาพวิดีโอ สื่อสังคม (Social Media) หรือสื่อสังคมออนไลน์ (Online Social Media) ก็ถือว่าเป็นสื่อดิจิทัลอันหนึ่งที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและได้เข้ามามีบทบาทกับชีวิตประจำวันของประชากรในโลกยุคใหม่เป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ใช้สามารถมีส่วนร่วม สร้าง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ โดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภาได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับสื่อสังคมไว้ว่า หมายถึง โปรแกรมกลุ่มหนึ่งที่ทำงานโดยใช้พื้นฐานและเทคโนโลยีของเว็บตั้งแต่รุ่น 2.0 เช่น บีโบ (Bebo) มายสเปซ (MySpace) เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) วิกิพีเดีย (Wikipedia) ไฮไฟฟ์ (Hi-5) และบล็อกต่าง ๆ (Blog) ในทางธุรกิจเรียกสื่อสังคมว่า สื่อที่ผู้บริโภคสร้างขึ้น (consumer-generated media หรือ CGM) สำหรับกลุ่มบุคคลผู้ติดต่อสื่อสารกันโดยผ่านสื่อสังคม ซึ่งนอกจากจะส่งข่าวสารข้อมูลแลกเปลี่ยนกันแล้ว ยังอาจทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันด้วย (Office of the Royal Society, 2013)

วรภาพ ดำจับ กล่าวว่า สื่อสังคมออนไลน์ (Online Social Media) กับสื่อสังคม (Social Media) เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน โดยสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการ

สื่อสารโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นการนำเสนอ แบ่งปัน เนื้อหารูปภาพ เสียง ข้อความ คลิปวิดีโอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยน การแบ่งปันเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ระหว่างบุคคลสองคน หรือกลุ่มบุคคลในลักษณะของการเข้าร่วมในเครือข่ายออนไลน์เดียวกัน (Damjub, 2019)

แม้ว่าปัจจุบันสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก แต่สิ่งที่สำคัญไปกว่าการรับส่งสารผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ ที่รวดเร็วและหลากหลายก็คือข่าวสารเหล่านั้นมีความถูกต้องครบถ้วนและเที่ยงตรงหรือไม่ เพราะสื่อดิจิทัลสมัยใหม่นั้นประชาชนทั่วไปสามารถเป็นผู้นำข้อมูลข่าวสาร แบ่งปัน ข้อมูลที่ได้รับส่งต่อให้กับบุคคลอื่นในสื่อสังคมได้อย่างง่ายได้ ซึ่งแตกต่างจากสื่อยุคก่อน เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ ที่ต้องมีกองบรรณาธิการมาทำหน้าที่มาคัดกรองและตรวจสอบความถูกต้องของข่าวที่จะนำเสนอ ก่อนเสนอทำให้มีความน่าเชื่อถือมากกว่า

สิ่งที่ควรระวังในการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อใหม่คือที่มาของข่าวและความถูกต้องของข้อมูล ตลอดจนนัยซ่อนเร้น (hidden meaning) ต่าง ๆ ที่มากับข่าวสารนั้น เพราะสื่อใหม่ได้ถูกนำมาให้เป็นเครื่องมือนำเสนอความคิดเห็นเพื่อโฆษณาชวนเชื่อมากกว่าการนำเสนอข้อเท็จจริง โดยเฉพาะการต่อสู้และผลประโยชน์ทางการเมือง และผู้รับสารจากสื่อต่าง ๆ มักจะเลือกรับและติดตามข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อและความคิดเห็นของตนจนทำให้ไม่เปิดรับความคิดเห็นและปิดกั้นข้อมูลจากสื่อแหล่งอื่น ทำให้บุคคลนั้นมีข้อมูลที่จำกัดต่อการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบด้าน (Sukonrattanamethi & Moksat, 2019, p.11)

ดังนั้นประชาชนจึงควรมีการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับรับรู้ข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัลเพื่อให้รู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media Information and Digital Literacy: MIDL) ได้แก่ การตั้งคำถาม วิพากษ์วิจารณ์ สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะในการค้นหาข้อมูลจากแหล่งที่มีความน่าเชื่อถือและแยกแยะความแตกต่างของข้อมูลชวนเชื่อ และข้อมูลที่เป็นความจริงได้

ตัวอย่างปัญหาของการรับข่าวสาร

ในช่วงก่อนที่สื่อดิจิทัลจะถูกสร้างขึ้นมาจนมีบทบาทกับการรับข้อมูลข่าวสารของมนุษย์ในโลกนี้ สื่อที่มีบทบาทต่อการรับรู้ข่าวสารในยุคนั้นคือหนังสือพิมพ์ เนื่องจากสามารถเขียนข่าวสารให้กับประชาชนทั่วไปได้ติดตามอ่านข่าวกันได้อย่างทั่วถึง ในระหว่างปี พ.ศ. 2498 ถึง พ.ศ. 2518 ได้เกิดเหตุการณ์สงครามอินโดจีนครั้งที่สองหรือสงครามเวียดนามขึ้นซึ่งเป็นการต่อสู้กันระหว่างเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้ ทำให้มีการต่อสู้และมีการทารุณกรรมและประชาชนทั้งสองฝ่ายบาดเจ็บและล้มตายเป็นจำนวนมาก เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2511 ได้เกิดเหตุการณ์นายพลตำรวจของฝ่ายเวียดนามใต้ใช้ปืนจ่อยิงเชลย ซึ่งเป็นหน่วยจู่โจมของฝ่ายเวียดนามเหนือ (เวียดกง) ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวถูกถ่ายไว้ได้โดยช่างภาพสงครามชาวอเมริกันชื่อนาย Eddie Adams เมื่อภาพถ่ายดังกล่าวได้ถูกตีพิมพ์ทำให้ชาวโลกและกลุ่มสิทธิมนุษยชนรู้สึกโกรธและตื่นตัวต่อความโหดร้ายที่เกิดขึ้น ภาพถ่ายดังกล่าวทำให้นาย Eddie Adams ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดภาพถ่ายจาก Pulitzer Prize ในปีถัดมาคือปี พ.ศ. 2512 ภาพถ่ายนั้นมีชื่อว่า “Saigon execution” (การประหารที่กรุงไซ่งอน) เมื่อสิ้นสุดสงครามในปี พ.ศ. 2518 ผลปรากฏว่าฝ่ายเวียดนามใต้เป็นฝ่ายแพ้สงครามทำให้นายพลตำรวจที่เป็นผู้สั่งการสังหารเชลยจึงได้อพยพมาลี้ภัยที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ.2521 (เนื่องจากอเมริกาเป็นผู้สนับสนุนฝ่ายเวียดนามใต้) แต่ตัวตนของนายตำรวจก็ได้ถูกเปิดเผยขึ้นมาทำให้เขาถูกต่อต้านจากคนในสังคมอเมริกัน ซึ่งภายหลังนาย Eddie Adams ได้เปิดเผยว่า “นายพลฆ่า เวียดกง ผมฆ่านายพลด้วยกล้อง ภาพนิ่งเป็นอาวุธที่ทรงพลังที่สุดในโลก” เนื่องจากภาพการประหารที่เกิดขึ้นแต่ไม่สามารถบอกที่มาของการเกิดเหตุการณ์นั้นได้ ซึ่งเชลยที่ถูกจับได้ก่อนหน้านี้ไม่นานเพิ่งไปก่อเหตุสังหารชาวบ้านฝ่ายเวียดนามใต้ที่ไม่มีอาวุธไปเป็นจำนวนมากจึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดเหตุการณ์ประหารนั้นขึ้นมา แม้เรื่องราวดังกล่าวจะขัดต่อหลักศีลธรรมแต่เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นตัวอย่างหนึ่งที่บอกได้ว่าภาพถ่ายเล่าเหตุการณ์ความจริงได้เพียงครั้งเดียวของเรื่องราวทั้งหมดที่เกิดขึ้นในสงครามนั้น

ปัจจุบันสังคมโลกมีการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างรวดเร็วทำให้ผู้คนสามารถติดตามข่าวสารได้

อย่างรวดเร็วผ่านสื่อดิจิทัล ได้แก่ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) และวิกิพีเดีย (Wikipedia) เป็นต้น แต่เมื่อเดือนมีนาคม 2561 ได้เกิดเหตุการณ์คดีบริษัทเคมบริดจ์ อนาคติก้า ซึ่งสำนักข่าวต่างประเทศหนังสือพิมพ์ เดอะอีโอบเซอร์เวอร์ ของประเทศอังกฤษ ได้รายงานว่ามีบริษัทวิเคราะห์ข้อมูลชื่อ Cambridge Analytica ซึ่งตั้งอยู่ที่ประเทศอังกฤษได้มีเก็บข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งาน Facebook เป็นจำนวนมากถึง 50 ล้านบัญชี ซึ่งวิธีการจัดเก็บข้อมูลผู้ใช้งาน Facebook โดยที่ผู้ใช้ไม่ได้ยินยอมนี้ได้มาจาก ดร.อเล็กซานเดอร์ โคแกน ซึ่งทำงานที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ได้คิดค้นแอปพลิเคชันซึ่งเป็นโปรแกรมที่ใช้ข้อมูลทางจิตวิทยา มาทดสอบบุคลิกภาพชื่อว่า “This Is Your Digital Life” เบื้องหลังของโปรแกรมจะให้ผู้ใช้ลงทะเบียนเข้าใช้งานด้วยบัญชี Facebook ซึ่งโปรแกรมนี้ได้ใช้คุณสมบัติ Application Programming Interface (API) ของ Facebook ทำให้ได้สิทธิเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวต่าง ๆ ของผู้ใช้ได้ เช่น ประวัติ สถานภาพ กิจกรรมส่วนตัว ความชอบต่าง ๆ และยังสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อน ๆ ที่มีอยู่ในรายการเพื่อนได้อีกด้วย โปรแกรมนี้มีผู้สนใจลงชื่อใช้งานเพียงจำนวน 270,000 คน แต่จากช่องโหว่ของ API ของ Facebook ดังกล่าวกลับทำให้ ดร.อเล็กซานเดอร์ โคแกน สามารถจัดเก็บข้อมูลของผู้ใช้งาน Facebook ได้คาดว่ามากถึง 50 – 87 ล้านคน เมื่อบริษัท Facebook ทราบเรื่องจึงแก้ไขสิทธิการเข้าใช้งานของ API ดังกล่าว และติดต่อไปยัง ดร.อเล็กซานเดอร์ โคแกน เพื่อให้ลบข้อมูลเหล่านั้นเสีย แต่ดร.อเล็กซานเดอร์ โคแกน ไม่ได้ทำตามที่บริษัท Facebook ร้องขอ แต่ได้ติดต่อไปที่บริษัท Cambridge Analytica เพื่อขายข้อมูลให้ เมื่อปี พ.ศ. 2559 บริษัท Cambridge Analytica ได้นำข้อมูลส่วนตัวของผู้คนจำนวน 50 ล้านคน (คาดว่า เป็นข้อมูลของผู้มีสิทธิโหวตเลือกประธานาธิบดี) มาใช้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อช่วยในการรณรงค์หาเสียงให้กับ โดนัลด์ ทรัมป์ โดยได้มีการหาเสียงแบบตรงไปตรงมา เช่น การส่งอีเมลเพื่อโปรโมตโดนัลด์ ทรัมป์ ให้ประชาชนรู้จัก และลงโฆษณาออนไลน์ใน Facebook ซึ่งสามารถเจาะจงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้ด้วย การลงโฆษณามีทั้งการโปรโมต โดนัลด์ ทรัมป์ และโจมตีคู่แข่งคือ ฮิลลารี คลินตัน ในประเด็นที่คนที่มีสิทธิเลือกตั้งกำลังกังวล ทำให้คนมีการเปลี่ยนใจมาเลือก โดนัลด์ ทรัมป์ เพราะไม่พอใจ

ฮิลลารี คลินตัน เพื่อผลการเลือกตั้งสรุปออกมาปรากฏว่า โดนัลด์ ทรัมป์ สามารถเอาชนะการเลือกตั้งเหนือ ฮิลลารี คลินตัน ขึ้นเป็นประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ แม้ผลสำรวจคะแนนนิยมโดนัลด์ ทรัมป์ ก่อนการเลือกตั้งเป็นรอง ฮิลลารี คลินตัน อยู่มาก ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้มีประเด็นที่สำคัญอยู่ 2 อย่าง คือ

1. การละเมิดการเข้าถึงและเข้าใช้งานข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งานโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตทั้งผู้ใช้งาน โปรแกรม “This Is Your Digital Life” และเพื่อนในบัญชี Facebook ของผู้ใช้งานทั้งที่ไม่ได้ติดตั้งโปรแกรมหักกล่าว แม้ว่า Facebook เองจะไม่ได้เป็นผู้ละเมิดเองแต่ก็ถือว่า บริษัทบกพร่องต่อการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้งาน คณะกรรมการการค้าของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกา (The Federal Trade Commission--FTC) ได้สั่งปรับบริษัท Facebook จากกรณีดังกล่าวในความผิดที่ Facebook ละเมิดข้อตกลงกับคณะกรรมการซึ่งสัญญาว่า “จะไม่มอบข้อมูลผู้ใช้ให้แก่บุคคลที่สาม (third party) โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล” เป็นจำนวนเงินถึง 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ (ประมาณ 150,000 ล้านบาท) และต้องปรับองค์การเพื่อให้มีการปรับปรุงความปลอดภัยและข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งาน คณะกรรมการการค้าของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกา (Pokudom, 2019) แม้บริษัท Cambridge Analytica จะไม่ได้โทษทางกฎหมายแต่ก็ต้องปิดตัวลงไปเนื่องจากไม่ได้การยอมรับจากลูกค้าอีกต่อไป

2. บริษัท Cambridge Analytica เป็นบริษัทที่ปรึกษาการเมืองบริติชมีความสามารถในการทำเหมืองข้อมูล (data mining) การเป็นนายหน้าข้อมูล (data brokerage) และการวิเคราะห์ข้อมูลรวมกับการสื่อสารยุทธศาสตร์สำหรับกระบวนการเลือกตั้ง สามารถกำหนดเนื้อหาและชี้นำผู้คนในสังคมให้มีความรู้สึกคล้อยตาม เชื่อตัดสินใจและเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการชักนำผ่านสื่อดิจิทัล อย่างเช่น สื่อสังคมออนไลน์ ได้อย่างแนบเนียนโดยผู้คนไม่รู้ตัว

จากกรณีตัวอย่างการรับข่าวสารทั้ง 2 เหตุการณ์ จะเห็นได้ว่าผู้ทำหน้าที่นำเสนอข่าวสารสามารถกำหนดการรับรู้เหตุการณ์และชี้นำผู้รับสารได้ ดังนั้นประชาชนจึงควรตระหนักปัญหาของความถูกต้องและปัญหาเกี่ยวกับการชี้นำของข่าวสาร โดยฝึกวางใจให้เป็นกลางเมื่อต้องรับรู้

ข่าวสารต่าง ๆ รู้จักตั้งคำถามต่อข่าวสารที่ได้รับว่าเป็นจริงหรือไม่และใครเป็นผู้ได้หรือเสียประโยชน์จากข่าวสารนี้ เพื่อให้การรับข่าวสารเป็นเรื่องของการใช้เหตุผล ข้อมูลที่รอบด้านและปราศจากการใช้อารมณ์

ข่าวลวง (fake news)

ข่าวลวง หรือ Fake news เป็นคำที่มีการให้นิยามไว้หลากหลายความหมายเนื่องจากเป็นข่าวที่มีความเท็จเจือปนหรือหลอกล่อให้เข้าใจผิดจากข้อเท็จจริงไป เช่น เล่าข่าวเพียงด้านเดียว คำพาดหัวข่าวกับเนื้อหาข่าวไม่ตรงกัน เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการยุโรป (European Commission) ได้ให้นิยามข่าวลวงว่า หมายถึง หมายถึงข้อมูลชุดหนึ่งที่ทำขึ้นมาโดยมีเจตนาจะบิดเบือนและโจมตีบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กร และบางครั้งข่าวลวงหมายรวมถึงการเขียนข่าวเชิงลบ การโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง และรูปแบบโฆษณาที่ชวนให้เข้าใจผิดจากทัศนคติของผู้รับสารรวมถึงการรายงานข่าวในรูปแบบเสียดสีและมีการใส่ข้อมูลที่ผิด โดยเจตนาโจมตีทางไซเบอร์ เมื่อนิยามอย่างแคบข่าวลวงเป็นข่าวที่ถูกสร้างขึ้นในการรายงานข่าว ซึ่งรวมถึงสำนักข่าว นักการเมือง รวมถึงบริษัทผู้ผลิตแพลตฟอร์ม ข่าวลวงสามารถจำแนกประเภทออกเป็น 6 กลุ่มตามลักษณะการนำเสนอเนื้อหา ดังนี้ (Kokkeadtikul & Danpaiboon, 2018)

1. Fabricated Content หมายถึง ข่าวถูกสร้างขึ้นมาโดยเนื้อหาเป็นข้อมูลเท็จทั้งหมด
2. Manipulated Content หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาหลอกลวงและมีการจัดการรายงานข่าวตามความจริงแต่มีการบิดเบือนบางส่วนหรือให้ข้อมูลไม่ครบรอบด้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจผิดไป เช่น การพาดหัวข่าวเกินจริง การตัดต่อภาพในข่าวที่ผิดจากความจริง
3. Imposter Content หมายถึง ข่าวลวงที่ถูกสร้างขึ้นแต่ได้แอบอ้างแหล่งข่าวหรือบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือมาสนับสนุนให้ข่าวลวงนี้มีความน่าเชื่อถือ
4. Misleading Content หมายถึง ข่าวที่นำเสนอข้อมูลโดยใช้ข้อมูลขึ้นำที่ทำให้เข้าใจผิดเพื่อใส่ร้ายบุคคลอื่นในทางใดทางหนึ่ง
5. False context of connection หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาผิดบริบท เช่น การนำภาพข่าวที่ไม่ได้อยู่

ในเหตุการณ์หรือผิดจากความเป็นจริงมาประกอบการนำเสนอ การจงใจใส่คำบรรยายพาดหัวข่าวไม่ตรงกับเนื้อหาภายใน เป็นต้น

6. Satire and Parody หมายถึง เนื้อหาข่าวหรือข้อมูลที่ไม่เน้นการหลอกลวงแต่จงใจนำเสนอให้เป็นการเสียดสี ล้อเลียน ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจวัตถุประสงค์ของเนื้อหาได้ง่าย

แต่ด้วยความก้าวหน้าทางวิทยาการคอมพิวเตอร์ เช่น การระบบปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI ทำให้การรับรู้ข่าวสารของประชาชนถูกบริหารจัดการมากขึ้น ทำให้มีรายงานจากคณะกรรมการยุโรปได้ออกรายงานชื่อว่า The Legal Framework to Address “Fake News” ซึ่งได้จำแนกข่าวลวงไว้ 4 กลุ่ม ได้แก่ (European Commission, 2018a)

1. เนื้อหาฟองสบู่ (Content bubbles) หมายถึง การได้เนื้อหาซ้ำ ๆ เดิม ๆ อยู่ตลอดเวลาทำให้มีข้อมูลที่จำกัด เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจากระบบงานคอมพิวเตอร์เบื้องหลังของผู้ให้บริการในอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook, Google หรือ Twitter เป็นต้น ได้มีการใช้อัลกอริทึม (Algorithm) โดยได้เข้าไปอ่านประวัติความสนใจ ความชอบ การค้นหาข้อมูลหรือการโต้ตอบกับแหล่งข่าวใด ๆ จากนั้นจะทำการประมวลผลเพื่อดึงข้อมูลเนื้อหาที่ตามิที่ผู้ใช้นิยามมาเสนอให้อ่านต่อไปเรื่อย ๆ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ แต่กลับทำให้ผู้ใช้ได้รับข้อมูลซ้ำ ๆ มากเกินไปและไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากมุมมองอื่น ๆ ซึ่งอาจทำให้เห็นข้อมูลผิดเพี้ยนจากความเป็นจริงได้ เทคโนโลยีใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งโซเชียลมีเดียสามารถนำวิธีการดังกล่าวมาใช้เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่บิดเบือน ได้ด้วยความรวดเร็วและมีความแม่นยำสามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน

2. การปลอมแปลง/ความคิดเห็นโดยไม่ตั้งใจ (Unintentional fakes/opinions) หรืออาจเรียกว่า “ข้อมูลที่ผิด” (misinformation) ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นบนอินเทอร์เน็ต และแบ่งปันบนโซเชียลเน็ตเวิร์คได้อย่างกว้างขวางแม้จะเป็นข้อมูลที่เกิดจากความเข้าใจผิดแบบไม่มีเจตนาแอบแฝงก็ตาม แม้ผู้แสดงความคิดเห็นนั้นจะมีผู้ติดตามไม่มากแต่ก็มีกลยุทธ์ต่างๆ ที่สามารถเพิ่มผู้ติดตามได้เช่นการลงโฆษณาเพื่อเพิ่มการมองเห็น โพสต์ทำให้บุคคลอื่นเข้าถึงของตนเองในชุมชนเครือข่าย

โซเซียลได้ การกระทำดังกล่าวสามารถทำให้ความเห็นต่าง
กล่าวแพร่ขยายเข้ามาในอินเทอร์เน็ตได้กว้างขวางอย่างไม่
เคยปรากฏมาก่อน

3. การจงใจปลอมแปลง (Intentional fakes)
หรือ การบิดเบือนข้อมูล (“Disinformation”) เกิดจาก
การนำข้อมูลที่มีเจตนาชัดเจนที่จะบิดเบือนความคิดเห็น
ของสาธารณชนและนำข้อมูลนั้นเข้าสู่อินเทอร์เน็ต เพื่อ
หวังผลประโยชน์อย่างใด ๆ อย่างหนึ่ง เช่น การหาเสียง
เลือกตั้งชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เป็นต้น
ซึ่งผู้บริการบนแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ไม่มีการตรวจสอบ
หรือกรองความถูกต้องของข้อมูล เนื่องจากให้เหตุผล
ว่าเป็นความรับผิดชอบของผู้นำเข้าเนื้อหาเองส่วนบริษัท
ทำหน้าที่จัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลให้เท่านั้น เมื่อข้อมูล
หรือข่าวเหล่านั้นถูกละเลยและมีการเผยแพร่ส่งต่อกัน
ไปเป็นจำนวนมากก็จะส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของ
สาธารณชนทำให้เกิดปัญหาและความสับสนแก่ผู้รับข้อมูล
นั้น

4. ปฏิบัติการบิดเบือนข้อมูล (Disinformation
operations) คือ การกำหนดกลยุทธ์โดยความตั้งใจการใช้
สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เป็นแหล่งในการเผยแพร่
ข้อมูลเท็จ เพื่อหวังผลลัพธ์ทางด้านการเมืองทั้งในประเทศ
ตนเอง หรือการเมืองระหว่างประเทศ การอาศัยการจ่าย
เงินค่าโฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook เพื่อ
กำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายและรวดเร็ว และสามารถตรวจสอบ
การรับรู้ข่าวสารของกลุ่มเป้าหมายได้ด้วย

ตัวอย่างข่าวลวงในประเทศไทย

ปัจจุบันในประเทศไทยมีกลุ่มหนึ่งที่สร้างและ
เผยแพร่กระจายข่าวปลอมเข้าไปสู่อินเทอร์เน็ตและสื่อ
สังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Line, Twitter
และเว็บไซต์ที่ไม่ใช่นักข่าว ประชาชนสามารถเข้าถึง
ข้อมูลได้หลากหลายช่องทางและยังสามารถแบ่งปันข่าว
ให้กับเพื่อนหรือกลุ่มบุคคลอื่นได้ง่าย เช่น ข่าวปลอมเรื่อง
“คลิปเสียงคณบดีศิริราชแนะนำให้ผู้ติดเชื้อโควิด-19 กินยา
ฆ่าเชื้อ และน้ำซิงแก่ รักษาโควิด-19 หายได้ใน 3 วัน” ใน
ช่วงแรกของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ก่อให้เกิด
ความตื่นตระหนกในประชาชนเป็นจำนวนมาก ได้มีผู้ไม่
หวังดีทำคลิปเสียงแนะนำการรักษาโรคโควิด-19 โดยอ้าง
ว่าเป็นเสียงแนะนำจากคณบดีศิริราช ทำให้ประชาชนหลง

เชื่อและแชร์คลิปลงไปยังสื่อสังคมออนไลน์กันอย่าง
รวดเร็ว และข่าวบิดเบือน “สินเชื่อ Street Food ให้ผู้ราย
ละ 2 แสนบาท จากธนาคารออมสิน” เป็นข่าวที่นำเสนอ
ผ่านเพจ Facebook โดยนำชื่อโครงการมานำเสนอข่าว
แต่เปลี่ยนแปลงรายละเอียดการกู้จากยอดวงเงินกู้สูงสุด
3 ล้านบาทและผู้กู้ต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของธนาคาร
เปลี่ยนเป็นกู้ไม่เกิน 2 แสนบาท กู้ได้ทุกคนทุกอาชีพโดยให้
พิมพ์โอเคไว้ในส่วนแสดงความคิดเห็นในเพจเพื่อรับราย
ละเอียดเพิ่มเติม ทำให้มีผู้หลงเชื่อและแชร์ข่าวสร้างความ
สับสนให้กับประชาชนเป็นจำนวนมาก

การรู้ทันกับข่าวปลอม

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่ผู้ติดตามข่าวสารผ่าน
ทางสังคมออนไลน์มากขึ้น ซึ่งข่าวเหล่านั้นมีทั้งข้อมูลที่
เป็นความจริงและมีลักษณะเป็นข่าวลวง (Fake News)
ผู้ใช้อย่างบางคนยังไม่มีความรู้เท่าทันข่าวลวง ทางผู้ให้
บริการอย่าง Facebook ได้มองเห็นปัญหาดังกล่าวจึงมี
ความต้องการที่จะลดจำนวนการเผยแพร่ข่าวปลอมที่มีอยู่
ในระบบลง ทั้งการลบบัญชีผู้ใช้ปลอมออกและมีการแจ้ง
ให้ผู้ให้ตัดสินใจด้วยตนเองว่าต้องการอ่านหรือแชร์เรื่อง
ราวที่อาจเป็นข่าวปลอมหรือข่าวเท็จหรือไม่ แต่ระบบยังไม่
สามารถกำจัดได้ครบทั้งหมด จึงได้ให้เคล็ดลับในการ
สังเกตข่าวปลอม ไว้ดังนี้ (Facebook, 2020)

1. อย่าหลงเชื่อพาดหัวข่าวข่าวปลอมมักมีข้อความ
พาดหัวที่ดึงดูดความสนใจโดยใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมดและ
เครื่องหมายตกใจ หากข้อความพาดหัวน่าตื่นตระหนกฟัง
ดูไม่น่าเชื่อถือ ข่าวนั้นน่าจะเป็นข่าวปลอม

2. สังเกตลิงก์ (URL) ให้ดีลิงก์ปลอมหรือลิงก์ที่
ทำเลียนแบบมักเป็นสัญญาณของข่าวปลอม เว็บไซต์ข่าว
ปลอมจำนวนมากมักจะปรับเปลี่ยนลิงก์เล็กๆ น้อยๆ เพื่อ
เลียนแบบแหล่งข่าวจริง ผู้ใช้งานสามารถไปที่เว็บไซต์เพื่อ
เปรียบเทียบลิงก์นั้นกับลิงก์ของแหล่งข่าวที่ได้รับการยอมรับ
และเชื่อถือได้

3. ตรวจสอบแหล่งที่มาตรวจสอบให้แน่ใจว่าข่าว
เขียนขึ้นโดยแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือและมีชื่อเสียงด้านความ
ถูกต้อง หากเรื่องราวมาจากองค์กรที่ไม่คุ้นเคย ให้ตรวจสอบ
ที่ส่วน “เกี่ยวกับ (about)” ที่ถูกระบุไว้ในส่วนของ
เว็บไซต์หรือในโปรแกรม เพื่อเรียนรู้เพิ่มเติม

4. มองหาการจัดรูปแบบที่ไม่ปกติเว็บไซต์ข่าว

ปลอมจำนวนมากมักมีการสะกดผิดหรือวางเลย์เอาท์ หรือ ไม่ปกติ (ตำแหน่งของเนื้อหาในเว็บ) หากพบเจอสัญญาณ เหล่านี้ โปรดอ่านข่าวอย่างรอบคอบ

5. พิจารณารูปภาพเรื่องราวข่าวปลอมมักมีรูปภาพ หรือวิดีโอที่ไม่เป็นความจริง บางครั้งรูปภาพอาจเป็นรูป จริง แต่ไม่ตรงกับบริบทของเรื่องราว ผู้อ่านสามารถค้นหา รูปภาพเพื่อตรวจสอบว่ารูปภาพเหล่านั้นมาจากที่ไหน (เช่น การใช้รูปภาพค้นหาข้อมูลจาก google)

6. ตรวจสอบวันที่ข่าวปลอมอาจมีลำดับเหตุการณ์ ที่ไม่สมเหตุผล หรือมีการเปลี่ยนแปลงวันที่ของเหตุการณ์

7. ตรวจสอบหลักฐานตรวจสอบแหล่งข้อมูลของ ผู้เขียนเพื่อยืนยันว่าข้อมูลถูกต้อง หากไม่มีหลักฐานหรือมี การอ้างข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่ไม่มีชื่อเสียง อาจจะพบว่า ข่าวดังกล่าวเป็นข่าวปลอม

8. ดูรายงานอื่นประกอบหากไม่มีสำนักข่าวอื่นๆ ที่รายงานเรื่องราวเดียวกัน อาจจะพบว่าข่าวดังกล่าวเป็น ข่าวปลอม หากมีการรายงานข่าวโดยหลายแหล่งข่าวที่ สามารถเชื่อถือได้ ก็มีแนวโน้มว่าข่าวดังกล่าวจะเป็นข่าว จริง

9. เรื่องราวนี้เป็นเรื่องตลกหรือไม่บางครั้งอาจ แยกข่าวปลอมจากเรื่องตลกหรือการล้อเลียนได้ยาก ตรวจสอบดูว่าแหล่งที่มาของข่าวขึ้นชื่อเรื่องการล้อเลียนหรือไม่ และรายละเอียดตลอดจนน้ำเสียงของข่าวฟังดูเป็นเพียง เรื่องล้อเล่นหรือไม่

10. เรื่องราวบางเรื่องอาจจูงใจเขียนขึ้นเป็นข่าว ปลอมใช้วิจารณ์เพื่อวิพากษ์เรื่องราวที่ผู้อ่าน และ แชร์เฉพาะข่าวที่ผู้ใช้แน่ใจว่าเชื่อถือได้เท่านั้น

ทักษะในการคิดวิเคราะห์มีวิจรรย์ญาณที่ดี

ด้วยแหล่งข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ม การพัฒนาอย่างรวดเร็วทำให้ผู้ใช้งานต้องมีการพัฒนา ทักษะในการรับข้อมูลข่าวสารเป็นอย่างมากเพื่อแยกแยะ ให้ออกระหว่างข่าวจริง ข่าวลวงและข่าวที่แฝงนัยซ่อนเร้น บางอย่าง จากความสำคัญดังกล่าวได้ก่อให้เกิดมีหน่วยงาน Digital Intelligence Quotient (DQ) institute ซึ่งเป็น

องค์กรที่เกิดจากความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชน ทั่วโลกประสานงานร่วมกับเว็ลด์อีโคโนมิกฟอรัม (World Economic Forum) เพื่อทำให้เด็ก ๆ และเยาวชนได้รับการ ศึกษาและพัฒนาทักษะด้านความฉลาดทางดิจิทัล โดย ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient: DQ) หมายถึง กลุ่มของความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ ที่จะทำให้คนคนหนึ่งสามารถเผชิญกับความ ท้าทายบนเส้นทางของชีวิตในยุคดิจิทัล และสามารถปรับตัว ให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้ง ความรู้ ทักษะ ทศนคติและค่านิยมที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต ในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทักษะ การใช้สื่อและการเข้าสังคมในโลกออนไลน์ (Inthanon, 2020)

ซึ่งทักษะในการคิดวิเคราะห์มีวิจรรย์ญาณที่ดี (Critical Thinking) ก็เป็นหนึ่งในทักษะความฉลาดทาง ดิจิทัลที่ทาง DQ institute ให้ความสำคัญซึ่งหมายถึง ความ สามารถในเพื่อระบุความต้องการด้านข้อมูล การวิพากษ์และ วิเคราะห์เนื้อหาและสาระประโยชน์ที่ได้ ในขณะเดียวกัน ก็รับรู้ถึงอันตรายของการบิดเบือนข้อมูลและข้อมูลเท็จ การมีความสามารถในการแยกแยะนี้ช่วยให้บุคคลสามารถ จัดการข้อมูลที่ต้องการและความปลอดภัยของตนเองทาง ออนไลน์ได้ ความสามารถนี้ทำให้บุคคลนั้นมีทักษะในการ รู้เท่าทันสื่อ (media and information literacy) ซึ่งเป็น สิ่งจำเป็นในการรับข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันที่มีจำนวนมาก

Figure 1 DQ Digital Citizenship Framework
Source: DQ Digital Intelligence. (Inthanon, 2020).

Figure 2 Critical Thinking

Source: DQ Digital Intelligence. (Inthanon, 2020).

หลักการ 5W1H กับความรู้ทันข่าวลวง

องค์ประกอบ 5W1H เป็นเทคนิคของการตั้งคำถามเรียงราย หรือการตั้งคำถามต่อสิ่งต่าง ๆ ให้ครบถ้วน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานได้หลากหลาย เช่น การประยุกต์กับการผลิตสินค้า การตลาด และการรายงานข่าว เป็นต้น หลักการของ 5W1H สำหรับการนำมาใช้รายงานข่าวหรือเหตุการณ์ ประกอบด้วย

1. ใคร (Who) บุคคลสำคัญที่เกี่ยวกับข่าวที่เป็นตัวประกอบหรือเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบ ใครน่าจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ ใครน่าจะเป็นคนที่ทำให้สถานการณ์นี้เกิดขึ้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ใครได้ประโยชน์ ใครเสียประโยชน์
2. อะไร (What) เกิดอะไรขึ้น การกระทำหรือเหตุการณ์ใดที่สำคัญ เกิดอะไรขึ้น มีอะไรเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้คืออะไร
3. ที่ไหน (Where) การกระทำหรือเหตุการณ์นั้น ๆ เกิดขึ้นที่ไหน
4. เมื่อไร (When) เวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น เหตุการณ์นั้นน่าจะเกิดขึ้นเมื่อไร เวลาใดบ้างที่สถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้
5. ทำไม (Why) ทำไมเหตุการณ์นั้นจึงเกิดขึ้น สาเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น
6. อย่างไร (How) เกิดขึ้นได้อย่างไร รายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหรือกำลังจะเกิดขึ้นว่ามีความเป็นไปได้ในลักษณะใด (Hunnapha, 2001)

หลักการของ 5W1H ไม่ได้มีไว้สำหรับการรายงานข่าวหรือทำกิจกรรมทางการตลาดเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาใช้สำหรับพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดีได้อีกด้วย โดยประชาชนสามารถนำมาใช้สำหรับการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบจากข่าวสารที่ได้รับรู้มา เมื่อสามารถค้นหาคำตอบครบตามหลักการของ 5W1H แล้ว ก็จะทำให้มีมุมมองที่ครบถ้วนและรอบด้านต่อเหตุการณ์ที่ได้รับรู้มาจึงจะสามารถคิดวิเคราะห์ที่ได้ครบถ้วนมากขึ้น แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือข่าวสารหรือเหตุการณ์นั้นต้องพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงไม่ใช่ความเห็นหรือความรู้สึกจากการบอกเล่า เพื่อให้ข่าวสารนั้นมีความถูกต้องครบถ้วน เป็นข้อเท็จจริงและเป็นธรรมกับคนทุกฝ่ายที่อยู่ในเหตุการณ์

มาตรการของประเทศไทยเกี่ยวกับปัญหาข่าวลวง

ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาข่าวลวงที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจึงได้จัดตั้ง “ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย (Anti-Fake News Center Thailand)” เพื่อแก้ไขปัญหาข่าวปลอมที่มีการเผยแพร่อยู่ในสื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยศูนย์ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่มีการแพร่กระจายให้ประชาชนรู้เท่าทันและปกป้องตนเองจากข่าวปลอมและข่าวบิดเบือนได้ ช่องทางในการติดตามข่าวสารจากศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย มีดังนี้

1. เว็บไซต์ www.antifakenewscenter.com
2. เครือข่ายสังคมออนไลน์ facebook บัญชี AntiFakeNewsCenter
3. เครือข่ายสังคมออนไลน์ twitter บัญชี AFNCThailand
4. เครือข่ายสังคมออนไลน์ LINE บัญชี @antifakenewscenter

และเพื่อเป็นการควบคุมการกระทำความผิดเกี่ยวกับการส่งต่อข้อมูลอันเป็นเท็จหรือข่าวลวงเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ประเทศไทยได้มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 โดยได้ออกมาตราเพื่อระบุนฐานความผิดไว้ดังนี้ “มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (The Computer Crimes

Act (No. 2) B.E. 2560(2017), 2017)

1. โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

2. นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

3. นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

4. นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

5. เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม 1 2 3 หรือ 4

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (1) มิได้กระทำต่อประชาชน แต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้กระทำ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้”

จากมาตรการทั้งด้านการให้ความรู้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนและการออกกฎหมายควบคุมการกระทำความผิดเรื่องข้อมูลอันเป็นเท็จของประเทศไทย ก็เพื่อเป็นการปกป้องประชาชนไม่ให้ตกเป็นเหยื่อจากปัญหาข่าวลวงต่าง ๆ ที่มีการแพร่กระจายในอินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมาก

สรุป

ในโลกยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีการเติบโตและผู้คนสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างมากมายและรวดเร็วขึ้น การเลือกรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผู้ใช้งานควรศึกษาเรื่องการรับข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัลเพื่อให้มีความรู้เท่าทันสื่อ ตระหนักถึงผลกระทบของการเชื่อข้อมูลข่าวสารและไม่เป็นผู้ถูกรวบงำจากบุคคลหรือองค์กรใด ๆ ที่ต้องการขึ้นนำเรื่องความเชื่อ ตัดสินใจและเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนในสังคม รู้จักการแยกแยะและการตรวจสอบข่าวสารไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม ปัจจุบันนอกจากการเป็นผู้รับข้อมูลข่าวสารแล้วประชาชนทุกคนยังสามารถเป็นผู้ที่นำข่าวสารใส่ลงไปในสื่อออนไลน์ได้ด้วยตนเองทั้งจากวิธีการพิมพ์ข่าว การแสดงความคิดเห็น และการแชร์ ก็จะต้องมีความรับผิดชอบต่อข้อมูลเหล่านั้นทั้งทางด้านจริยธรรมต่อสังคมและความรับผิดชอบต่อกฎหมายที่มี เพื่อให้ประชาชนในสังคมไทยมีทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลและสารสนเทศอย่างมีคุณภาพซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติมีการพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองและมีความสงบเรียบร้อยมากขึ้น

Reference

- Damjub, W. (2019). Social media for teaching and Learning in the 21st century. *Journal of liberal arts Maejo University*, 7(2), 143-159. (in Thai)
- European Commission. (2018a). *The legal framework to address fake news: Possible Policy actions at the EU level*. Retrieved from [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/619013/IPOL_IDA\(2018\)619013_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2018/619013/IPOL_IDA(2018)619013_EN.pdf)
- Facebook. (2020). *Tips to spot false news*. Retrieved from <https://www.facebook.com/journalismproject/programs/third-party-fact-checking/tips-to-spot-false-news>
- Hunnapha, P. (2001). *Introduction to news writing*. Bangkok: Inthaninpress. (in Thai)
- Inthanon, S. (2020). *DQ digital intelligence*. Bangkok: Child and Youth Media Institute. (in Thai)
- Kokkeadtikul, C., & Danpaiboon, T. (2018). Fake news: Problems and challenges. *NBTC journal*, 2(2), 173-192.
- Marungrueng, W. (2019). Developing effective communication by human development. *Buddhist psychology journal*, 4(2), 73-83. (in Thai)
- Office of the Royal Society. (2013). *Social media*. Retrieved from <http://legacy.orst.go.th/?knowledges=สื่อสังคม-4-ตุลาคม-2556>. (in Thai)
- Pattananarangsarn, R. (2001). *Human behavior and self-development*. Bangkok: Rajabhat Institute Chandrakasem. (in Thai)
- Pokudom, N. (2019). Data privacy in the digital age. *EAU Heritage Journal Science and Technology*, 14(2), May-August 2020.
- Royal Thai Academy Dictionary. (2011). Retrieved from <https://dictionary.orst.go.th> (in Thai)
- Rujichom, K. (2018). English communication life skills of Thailand people in the 21th century. *Journal of arts management*, 2(3), September – December 2018. (in Thai)
- Sukonrattanamethi, N., & Moksat, N. (2019). *Youths' social media literacy for citizenship in a democratic society*. Research and Development Office, The King Prajadhipok's Institute. (in Thai)
- The Computer Crimes Act. (2017). *Royal Thai government gazette*, 134(10), 24-35. (in Thai)

